

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

59-2

Brno 2018

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

59-2

BRNO 2018

Obr. 2. Bílovec, kostel sv. Mikuláše. Zdivo předsíně jižní boční kaple kostela. Foto F. Kolář.

Abb. 2. Bílovec, St. Nikolaus Kirche. Mauerwerk des Vorhalles der südlichen Seitenkapelle. Foto F. Kolář.

Resumé

Bílovec (Kat. Bílovec-město, Bez. Nový Jičín). St. Nikolaus Kirche, Parz. Nr. 1, 626. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Kirche. Rettungsgrabung.

BÍLOVEC (K. Ú. BÍLOVEC-MĚSTO, OKRES NOVÝ JIČÍN)

Pivovarská ulice, parc. č. 148, 149. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti se stavbou „Komunitní bydlení v Bílovci“ byly investorem bez umožnění předchozí dokumentace sneseny domy č. p. 119 a č. p. 422 mezi ulicemi Pivovarská a Zahradní. Předmětné domy byly součástí druhotné zástavby východní části někdejšího hradebního pásu města, budované v průběhu 19. století, a až do své demolice spoluvytvářely domovní frontu bezejmenné uličky. Následně byla s investorem

uzavřena dohoda o provedení zjišťovacího archeologického výzkumu (Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, akce č. 41/16) a poté i vlastního záchraného archeologického výzkumu (Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, akce č. 99/17) v ploše dotčené stavbou.

Zděné hradby v Bílovci byly dle písemných pramenů budovány v průběhu poslední čtvrtiny 14. století; v listině datované 23. dubna 1383 postoupil královský komoří a tehdejší držitel města Beneš z Kravař Bílovci právo odúmrti a v této souvislosti uložil městské obci povinnost vybudovat městské hradby. Na stavbu opevnění měla být v první fázi vynaložena suma sto hřiven pražských grošů, dále bylo město po dobu tří let osvobozeno od výplaty městské berně a tyto finanční zdroje měly být vynakládány na pokračování opevňovacích prací (SOKA Nový Jičín, fond: AM Bílovec, Listiny, inv. č. 1; Prasek 1889, 24; 20, Grůza, Augustinková 2001, 43–44).

Zjišťovací sondáž v roce 2016 prokázala přítomnost dobře dochovaných podpovrchových relikvů hlavní hradební zdi o mocnosti 2,0 m, procházející v délce 14,5 m napříč západní částí plochy na parcele č. 148. Mimo to bylo zkoumáno souvrství při vnitřní lici hradební zdi – včetně dvou úrovní historického dláždění – dokládající vývoj komunikačních povrchů někdejší Lazebnické (dnes Pivovarské) ulice. V neposlední řadě byly dokumentovány podpovrchové partie stavebních konstrukcí někdejšího domu č. p. 119, který byl přistavěn k vnitřní straně hradby nejpozději někdy v průběhu 19. století.

Vlastní záchraný archeologický výzkum v roce 2017 spočíval v kompletní exkavaci historického nadloží v západní části stavbou dotčené plochy (tj. prostor demolovaného domu č. p. 119) a v provedení kontrolních řezů napříč východní částí plochy (prostor demolovaného domu č. p. 422). Odlišný přístup v obou částech staveniště vycházel z plánované míry poškození archeologických terénů následnou stavební činností. Archeologickým výzkumem byl v západní části zkoumané plochy zachycen sídlištní horizont předcházející výstavbě zděných hradeb. Jednalo se o kulturní vrstvu a několik zahloubených objektů datovatelných na základě keramických nálezů do průběhu 14. století; jeden z nich – opatřený košatinovým zpevněním stěn – mohl původně sloužit výrobním účelům. Areál města byl před výstavbou zděného opevnění z východní strany vymezen příkopovitým útvarem (šířka cca 6 m, hloubka 2,5 m), případné pozůstatky valu nebo palisády nebyly na jeho vnitřní straně výzkumem registrovány. V souvislosti s následnou výstavbou zděných hradeb byl tento útvar – ať již přírodního či antropogenního původu – zasypán, poté byl do jeho zánikové výplně veden základový výkop pro zdivo hradby. Základová spára hradební zdi koresponduje s bází staršího příkopu, základová partie hradeb v této části jejich

obvodu tak dosahuje úctyhodných 2,5 m (!). Součástí hradební linie na východní straně města byly rovněž hranolové hradební věže, archeologickým výzkumem byla jedna z nich zachycena a dokumentována v celém rozsahu (délka boční stěny 5 m, délka čela 6 m). Věž celou svou hmotou předstupuje před líc hradební zdi, zdivo hradby i věže je vzájemně provázáno, pochází z jedné stavební fáze. Ve vzdálenosti cca 5 m od čela hradby byl zachycen městský příkop (šířka 5,6 m, max. hloubka 3,5 m) – časově i funkčně korepondující s hradební zdí – následovaný ve vzdálenosti cca 5 m od jeho vnější hrany dalším, o něco užším a mělčím druhým příkopem. V prostoru mezi oběma příkopy byl registrován cca 0,8 m hluboký a cca 1 m široký liniový výkop, může se jednat o pozůstatek palisádového žlabu. Méně obvyklé řešení fortifikačního zajištění města dvojicí příkopů menších rozměrů namísto jednoho standardně dimenzovaného v případě východního úseku hradební linie v Bílovci mohlo souviset se situováním hradebního pásu v mírném svahu, neumožňujícím rozvinout příkop do potřebné šířky a hloubky.

František Kolář, Jana Brhelová

Literatura a prameny

Grůza, A., Augustinková, L. 2001: *Stavebně-historický průzkum zámku v Bílovci*. Ostrava: Státní památkový ústav v Ostravě.

Prasek, V. 1889: *Historická topografie země Opavské. A-K*. Opava: Jubilejní fond na vydávání Vlastivědy Slezské.

SOKA: *Státní okresní archiv Nový Jičín*, fond: Archiv města Bílovec, Listiny, inv. č. 1.

Resumé

Bílovec (Kat. Bílovec-město, Bez. Nový Jičín), Pivovarská-Straße, Parz. Nr. 148, 149. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Obr. 3. Bílovec, Pivovarská ulice. Pohled na západní část zkoumané plochy od severu. V popředí jihovýchodní nároží hranolové hradební věže, dále průběh hlavní hradby a obvodové zdivo mladší obytné zástavby, v pozadí dům č. p. 121, obsahující relikty hradby ve své východní obvodové zdi. Foto F. Kolář.

Abb. 3. *Bílovec, Pivovarská Straße. Blick auf den westlichen Teil der Grabungsfläche von Norden. Im Vordergrund die südöstliche Ecke des prismatischen Turmes, weiter der Verlauf der Hauptmauer und das Mauerwerk der jüngeren Wohnbebauung, im Hintergrund das Haus Nr. 121, welches Stadtmauerreste in seinem östlichen Mauerwerk enthält. Foto F. Kolář.*

Obr. 4. Bílovec, Pivovarská ulice. Pohled od jihu na bok hranolové hradební věže, před čelem věže vnitřní hrana hradebního příkopu. Foto F. Kolář.

Abb. 4. *Bílovec, Pivovarská Straße. Blick von Süden auf die Seite des prismatischen Stadtmuerturmes, vor der Vorderseite des Turmes ist die innere Kannte des Grabens sichtbar. Foto F. Kolář.*